

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการทางเศรษฐกิจของชุมชน ภาคธุรกิจ มรดกทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ของแหล่งท่องเที่ยวท่าชัย-ศรีสัชชาลัย

ตามมาตรฐาน GSTC ที่ใช้ประเมินความยั่งยืนของการท่องเที่ยว ครอบคลุม 4 มิติหลัก ได้แก่

1. ความยั่งยืนด้านการจัดการ: การมีระบบการจัดการที่โปร่งใส มีส่วนร่วมของชุมชน และมีการวางแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. ความยั่งยืนด้านสังคมและเศรษฐกิจ: การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวไปสู่ชุมชน การสร้างงาน และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น
3. ความยั่งยืนด้านวัฒนธรรม: การเคารพและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยว
4. ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม: การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความสมดุลด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับเศรษฐกิจของชุมชน

ความสมดุลด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับเศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่ เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจในระดับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายรายได้และการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับคนในท้องถิ่น เกณฑ์ GSTC ให้ความสำคัญกับการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวไปสู่ชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งครอบคลุมถึง

- 1) การกระจายรายได้ ด้วยการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนท้องถิ่น เช่น การจ้างงาน การสร้างรายได้จากการขายสินค้าและบริการ
- 2) การสนับสนุนธุรกิจท้องถิ่น ด้วยการส่งเสริมให้ธุรกิจท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่
- 3) การพัฒนาเศรษฐกิจที่หลากหลาย ด้วยการหลีกเลี่ยงการพึ่งพาการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว และส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่ แต่ยังมีประเด็นท้าทาย โดยการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค คือ

- จุดแข็ง
  - การท่องเที่ยวสร้างงานและรายได้ให้กับชุมชน
  - ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจท้องถิ่น
- จุดอ่อน
  - รายได้จากการท่องเที่ยวอาจกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่
  - ชุมชนยังขาดทักษะในการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- โอกาส
  - พัฒนาผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
  - สร้างความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการท้องถิ่น
  - ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

- อุปสรรค
  - การแข่งขันจากธุรกิจขนาดใหญ่
  - การขาดแคลนแหล่งเงินทุนสำหรับธุรกิจขนาดเล็ก

แนวทางการพัฒนา เพื่อให้การท่องเที่ยวส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- การส่งเสริมธุรกิจชุมชน โดยสนับสนุนให้ชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวกระจายรายได้จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มคนในชุมชน
- การสร้างเครือข่าย โดยการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการท้องถิ่น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกันพัฒนาธุรกิจ ชุมชนจะมีความเข้มแข็งและสามารถแข่งขันกับธุรกิจรายใหญ่ได้
- การพัฒนาบุคลากร โดยการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบธุรกิจ
- การกระจายรายได้ ส่งเสริมให้รายได้จากการท่องเที่ยวกระจายไปยังชุมชนอย่างทั่วถึง ช่วยสร้างรายได้และโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนในระยะยาว

ความสมดุลด้านการท่องเที่ยวกับภาคธุรกิจ

ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนภาคธุรกิจในพื้นที่ แต่ยังมีประเด็นท้าทาย โดยการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค คือ

- จุดแข็ง
  - สุขใจที่มีมรดกทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นและมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว
  - ชุมชนมีความร่วมมือในการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว
- จุดอ่อน
  - การพัฒนาการท่องเที่ยวอาจไม่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่
  - การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไม่ทั่วถึง
  - ขาดการวางแผนการจัดการขยะและน้ำเสียอย่างเป็นระบบ
- โอกาส
  - การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่หลากหลาย
  - การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
  - การเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจอื่น ๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม
- อุปสรรค
  - การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
  - การขาดงบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
  - การขาดการประชาสัมพันธ์ที่เพียงพอ

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้การท่องเที่ยวส่งเสริมภาคธุรกิจในพื้นที่ได้ จำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- การมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจ ด้วยการส่งเสริมให้ภาคธุรกิจมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่
- การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว ด้วยการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่หลากหลายและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย
- การจัดการทรัพยากร ต้องมีบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ
- การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้วยการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวของภาคธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- การพัฒนาบุคลากร ควรมีการพัฒนาบุคลากรในภาคการท่องเที่ยวของภาคธุรกิจให้มีความรู้ความสามารถด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- ประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ที่ดีของภาคธุรกิจของพื้นที่ ให้มีความสำคัญกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ความสมดุลด้านการท่องเที่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม

เนื่องจากสุโขทัยเป็นเมืองมรดกโลกที่มีมูลค่าทางวัฒนธรรมสูง การท่องเที่ยวจึงต้องดำเนินไปควบคู่กับการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกเหล่านี้ให้คงอยู่สืบไป ซึ่งครอบคลุมถึง

- 1) การเคารพและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม รวมถึงโบราณสถาน วัดวาอาราม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2) การมีส่วนร่วมของชุมชน การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และนำเสนอมรดกทางวัฒนธรรม
- 3) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับมรดกทางวัฒนธรรม และส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ก็ยังมีประเด็นท้าทายอยู่บ้าง โดยการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค คือ

- จุดแข็ง
  - มีมรดกทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์
  - ชุมชนมีความผูกพันกับมรดกทางวัฒนธรรม
  - มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบางประเภท
- จุดอ่อน
  - การพัฒนาการท่องเที่ยวอาจส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของโบราณสถาน
  - การนำเสนอมรดกทางวัฒนธรรมยังไม่ครอบคลุม
  - การมีส่วนร่วมของชุมชนยังไม่เต็มที่
- โอกาส
  - พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย
  - ส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน
  - สร้างผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

- อุปสรรค
  - การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
  - การขาดงบประมาณในการอนุรักษ์และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรม
  - การขาดการประชาสัมพันธ์ที่เพียงพอ

แนวทางการพัฒนา เพื่อให้การท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความสอดคล้องกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม จำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- การมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยว ควบคู่กับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม
- การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่หลากหลายและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมหรือการนำวัฒนธรรมมาใช้ ประโยชน์ส่งเสริมการท่องเที่ยว
- การจัดการบริหารทรัพยากรทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ทำลายวัฒนธรรมนั้น
- การพัฒนาบุคลากรในภาคการท่องเที่ยวให้มีความรู้ความสามารถด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- การประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์วัฒนธรรมที่ดีและสวยงามของจังหวัดสุโขทัย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ความสมดุลด้านการท่องเที่ยวกับสิ่งแวดล้อม

เนื่องจากสุโขทัยเป็นเมืองมรดกโลกที่มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ การท่องเที่ยว จึงต้องดำเนินไปควบคู่กับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรเหล่านี้ให้คงอยู่สืบไป ซึ่งครอบคลุมถึง

- 1) การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะ การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก
- 2) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ น้ำ ดิน
- 3) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การท่องเที่ยวชมธรรมชาติ การศึกษาธรรมชาติ

ผลการศึกษาพบว่า ในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ก็ยังมีประเด็นท้าทาย อยู่บ้าง โดยการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค คือ

- จุดแข็ง
  - มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น ป่าไม้ แม่น้ำ
  - มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- จุดอ่อน
  - การจัดการขยะและน้ำเสียยังไม่เป็นระบบ
  - การใช้พลังงานยังไม่ประหยัด
  - การท่องเที่ยวอาจส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
- โอกาส
  - พัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติ
  - ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- สร้างผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
  - อุปสรรค
    - การขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาระบบสาธารณสุขภาค
    - การขาดการตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในหมู่ผู้ประกอบการท่องเที่ยว
- แนวทางการพัฒนา เพื่อให้การท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความสมดุลกับการอนุรักษ์ ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุม ดังนี้
- การจัดการขยะและน้ำเสีย ควรพัฒนาระบบการจัดการขยะและน้ำเสียให้มีประสิทธิภาพ
  - การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ควรส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ
  - การใช้พลังงานทดแทน ส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์
  - การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติและกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
  - การสร้างจิตสำนึกให้กับผู้ประกอบการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ ดูแลสิ่งแวดล้อม

ความสมดุลของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นพื้นฐานสำหรับการรับรองความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ และเป็น การให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งสุขุขทัยเป็นพื้นที่พัฒนาตามเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก หรือ GSTC ซึ่งจะช่วยประสานประโยชน์ของการใช้และการจัดการทรัพยากรหลัก ทรัพยากรสนับสนุนเพื่อกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวและบริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยในการกำหนดกลยุทธ์มุ่งเน้นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับการจัดการกับแรงกดดันและการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับเกณฑ์ GSTC ด้าน A การจัดการความยั่งยืน โดยเฉพาะ ข้อที่ A8 การจัดการปริมาณนักท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว และตอบสนองต่อเป้าหมาย SDGs 2 เป้าหมาย ประกอบด้วย เป้าหมายที่ 11 Sustainable Cities and Communities และ เป้าหมายที่ 12 Responsible Consumption and Production มีเกณฑ์และตัวชี้วัด ดังนี้

เกณฑ์การประเมิน

- 1) แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีระบบในการจัดการนักท่องเที่ยวและผลกระทบ โดยระบบนั้นจะต้องมีการทบทวนปรับปรุงอยู่เสมอ
- 2) แหล่งท่องเที่ยวมีการดำเนินการติดตามดูแลและจัดการปริมาณของนักท่องเที่ยวและปริมาณของกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการลดหรือเพิ่มปริมาณของนักท่องเที่ยว และปริมาณของกิจกรรมการท่องเที่ยว หากมีความจำเป็นตามความเหมาะสมของช่วงเวลาและสถานที่ ทั้งนี้จะต้องศึกษาความสมดุลระหว่างความต้องการของเศรษฐกิจ ชุมชน มรดกทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในท้องถิ่นด้วย

ตัวชี้วัด

- 1) แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีการจัดการฤดูกาลท่องเที่ยว และการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว

- 2) มีการติดตามดูแลตัวแปรปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณของนักท่องเที่ยวตลอดทั้งปี รวมถึงในสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมด้วย
- 3) มีการระบุถึงผลกระทบจากจำนวนของนักท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการสำรวจและสอบถามข้อคิดเห็นจากชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 4) มีการจัดการการเคลื่อนไหว (Flow) ของนักท่องเที่ยวและผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจ มรดกทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
- 5) กลยุทธ์การตลาดและการเลือกตลาดเป้าหมายทางการตลาด คำนึงถึงรูปแบบของการท่องเที่ยว ผลกระทบของกิจกรรมการท่องเที่ยว และความต้องการของแหล่งท่องเที่ยว

ตารางสรุปผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับเกณฑ์ GSTC

เกณฑ์การประเมิน	แนวทางการดำเนินงาน
1) แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีระบบในการจัดการนักท่องเที่ยว โดยระบบนั้นจะต้องมีการทบทวนปรับปรุงอยู่เสมอ	- ปรับแผนกลยุทธ์และจัดสมดุลปริมาณนักท่องเที่ยวกับสถานที่ กิจกรรม การท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความยั่งยืน
2) แหล่งท่องเที่ยวมีการดำเนินการติดตามดูแลและจัดการปริมาณของนักท่องเที่ยว และปริมาณของกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการลดหรือเพิ่มปริมาณของนักท่องเที่ยว และปริมาณของกิจกรรมการท่องเที่ยว หากมีความจำเป็นตามความเหมาะสมของ ทรัพยากรและสถานที่ ทั้งนี้จะต้องศึกษา ความสมดุลระหว่างความต้องการของ เศรษฐกิจ ชุมชน มรดกทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ที่อยู่ในท้องถิ่นด้วย	- ปรับสมดุลระหว่างปริมาณนักท่องเที่ยว ช่วงเวลาและกิจกรรม รายได้ จากการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผ่านแผนการดำเนินงานด้านการตลาดและ ประชาสัมพันธ์ - มีแผนบริหารความเสี่ยง เพื่อจัดการประเด็นความเสี่ยงที่มีผลต่อ การเคลื่อนไหวของนักท่องเที่ยว (Flow) - บูรณาการและจัดสรรการใช้ประโยชน์ทรัพยากรหลักและทรัพยากร สนับสนุนของการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผ่านการดำเนินงานแผนการตลาด และประชาสัมพันธ์ตามกรอบเวลา (ระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว)